

การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษา ของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

The Development on Enhancing Life Skill Activity

Based on Contemplative for Non-Formal Education Student

บุญยารัตน์ รังษีสริยะชัย^{1*} สุขแก้ว คำสอน² และศิริวิมล ใจงาม³

Boonyarat Rungsrisuriyachai^{1*}, Sukkaew Comesorn², and Siriwirom Jaingam³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจากโครงการเสริมสร้างทักษะชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 18 ศูนย์ และสัมภาษณ์ครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดละ 2 ศูนย์ จำนวน 9 จังหวัด รวม 18 ศูนย์ 2) การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวบรวมข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นชุดกิจกรรม ตรวจสอบความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน 3) การศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลห้วยโป่ง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน และ 4) การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยแต่ละกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตไม่ครบทั้ง 4 ด้านและส่วนใหญ่ส่งเสริมทักษะชีวิตด้านที่ 4 มากที่สุด คือการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือด้านที่ 1 คือการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 88.88 ด้านที่ 2 คือด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็น 27.77 และด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ด้านที่ 3 คือ ด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด คิดเป็นร้อยละ 5.55 2) การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษา

¹ สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

³ ข้าราชการบำนาญ (เลขที่ 151/24 หมู่ที่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000)

*Corresponding author; email: boonyarangsri@hotmail.com

ของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่สร้างขึ้นจำนวน 13 กิจกรรม และการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าทักษะชีวิตของผู้เรียนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมฯ สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 4) นักศึกษามีความพึงพอใจในกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต จิตตปัญญาศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

The purpose of this research was to develop the activities to enhance life skill using contemplative study for Non-formal education students. The research methodology was divided into four steps: 1) study the condition of activity management on life skill for Non-formal education students from the life enhancing project for Non-formal education from 18 centers in the lower northern Thailand and interview teachers who are dealing with the problems on activity management on life skill for Non-formal education from each 2 provincial centers in 9 provinces; 2) develop enhancing life skill activities based on contemplative for Non-formal education students by collecting data from related documents and constructing the activities based on the result from the first step and checking the appropriateness by 7 experts; 3) study the results of enhancing life skill activities based on contemplative study for Non-formal education students at Non-formal Education Center in Huay Pong Sub-district, Nongphai District, Phetchabun province from 30 people; 4) study the students' satisfactions towards enhancing life skill activities based on contemplative study for non-formal education. The findings found that 1) the activity management to enhance life skill using contemplative study for Non-formal education students was not met with 4 facets and most of the activities enhanced the fourth skill; that is, making good relation with others with 100%, secondly, realizing and valuing in self and others with 88.88%. The second facet was making analytical decision and creative problem solving with 27.77% and the least facet was the emotional management with 5.55%. 2) The development on enhancing life skill activities based on contemplative study for Non-formal education students comprised 13 activities and activity management was appropriate at a high level. 3) The outcome of using activities to enhance life skill using contemplative study for Non-formal education students found that the life skill of Non-formal education students after joining in the activities was

higher than before joining the activities significantly different at 0.05. 4) The students' satisfactions towards the enhancing life skill activities based on contemplative study for Non-formal education overall were at a very high level.

Keywords: Enhancing life skill activities, Contemplative, Non-formal education

บทนำ

การศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แบ่งออกเป็นสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2), 2545) สำหรับการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดการศึกษา การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละบุคคล มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันยังต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเพื่อการดำรงชีวิตเช่นเดียวกับการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนข้อหนึ่งคือ ให้ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต โดยกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะชีวิต ไว้ในคู่มือ การเสริมสร้างทักษะชีวิต ตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไว้ 4 องค์ประกอบคือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งจากสถิติสภาวะความเสี่ยงเด็กในวัยเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 มาตรฐานความสามารถของผู้เรียนในเรื่องของการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้พฤติกรรมที่มีความเสี่ยงทางเพศ ทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น อัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงอายุ 15 – 19 ปี เพิ่มจากร้อยละ 54.9 ในปี พ.ศ. 2548 มาเป็น 56.2 ในปี พ.ศ. 2553 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังมีทักษะชีวิตน้อย โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมในภาพรวม (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2558: 2)

การเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนสามารถจัดกระทำได้หลายรูปแบบ ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ให้สอดแทรกลงในรายวิชาเรียน หรือจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้โดยเฉพาะ และมีเทคนิควิธีการที่หลากหลาย กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาหนึ่งที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาในเรื่องคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพราะจิตปัญญาศึกษาเป็นการปลูกฝังความตระหนักรู้ ทั้งภายใน ที่ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ให้ผู้ศึกษาเป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาจิตและสติปัญญา เป็นการเรียนรู้บนพื้นฐานความเชื่อมั่นในศักยภาพความเป็นมนุษย์ โดยผ่านประสบการณ์ตรงและเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด อารมณ์ความรู้สึกภายในใจ มีความรักความเมตตา เพื่อก่อให้เกิด

ความตระหนักรู้ในความหมายของชีวิต มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบองค์รวมของกายกับใจ ตนเองกับสังคม และเกิดปัญญาสามารถเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ (ธนา นิลชัยโกวิทย์, 2551: 5)

หลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้กำหนดให้ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ทุกคนตลอดหลักสูตร จำนวน 200 ชั่วโมง ซึ่งผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

ดังนั้นการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยครั้งนี้ จึงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนใน 4 ด้านหลักๆ คือ ช่วยให้นักศึกษาได้ตระหนักเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นคนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์และความเครียด รวมถึงเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีเนื้อหา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปัญหาในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แหล่งข้อมูล คือครูผู้สอนที่จัดโครงการ/กิจกรรมทักษะชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 18 คน เอกสาร หลักฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดโครงการ/กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ประสบความสำเร็จ ที่มีกิจกรรมที่ดีในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 18 ศูนย์ ตัวแปร ได้แก่ สภาพการจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีเนื้อหาได้แก่ องค์ประกอบของการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษา และเอกสารประกอบการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนว

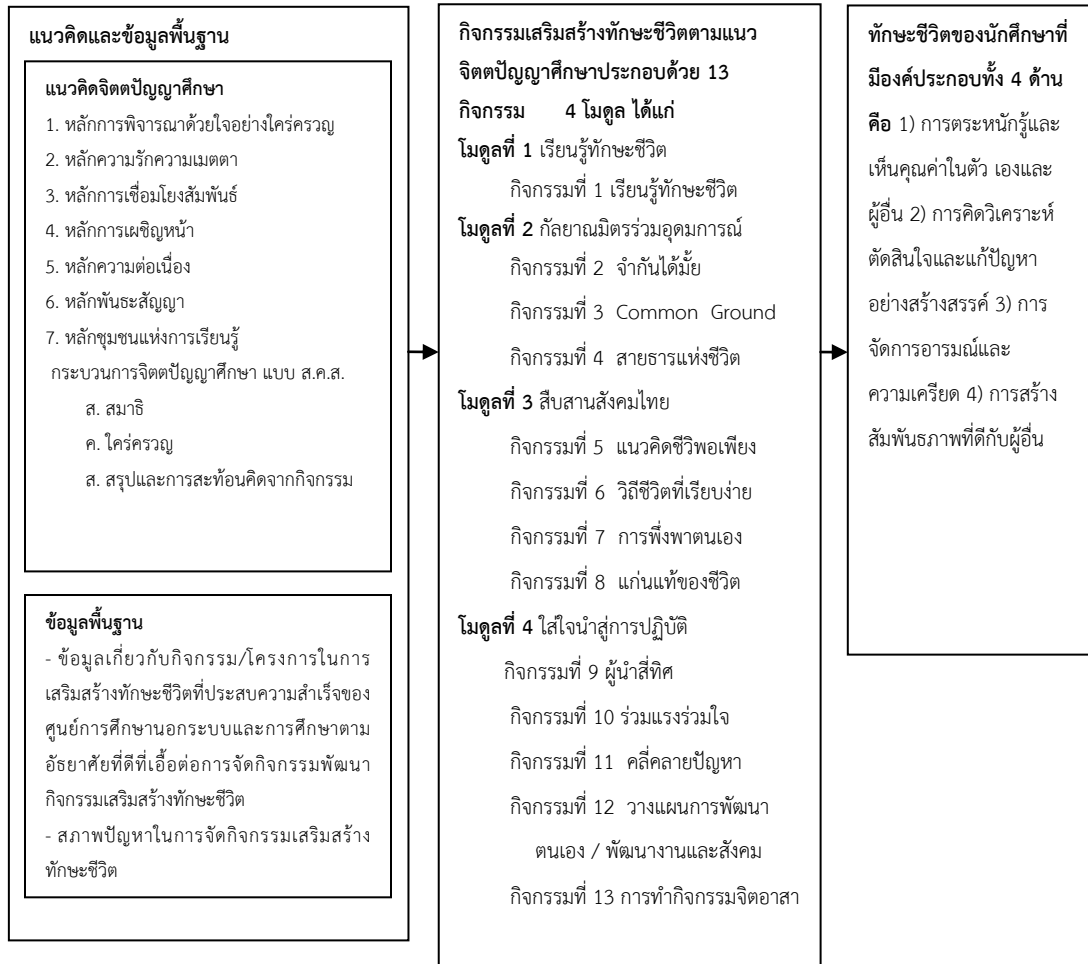
จิตตปัญญาศึกษา แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน และนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอหนองไผ่ ปีการศึกษา 2560 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และตัวแปรตาม ได้แก่ ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เนื้อหาได้แก่ ชุดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย 13 กิจกรรม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา กศน.ตำบลห้วยโป่ง ปีการศึกษา 2560 ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมโดยใช้การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตัวเองและผู้อื่น 2) ด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด 4) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลห้วยโป่ง จำนวน 30 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังรูปภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษานักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แหล่งข้อมูล คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ประสบ

ความสำเร็จ มีกิจกรรมทักษะชีวิตที่ดีในเขตภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด ประกอบด้วย ตาก พิชญโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิจิตร นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี จำนวน 18 ศูนย์ และจากการสัมภาษณ์ ครูผู้สอน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวิเคราะห์สภาพการจัดกิจกรรมและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง รวมทั้งศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาয়ร่างกิจกรรมเสริมสร้าง ทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษา และเอกสารประกอบกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญา ศึกษา ได้แก่ คู่มือและแผนกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษา จากนั้นตรวจสอบคุณภาพ กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษา และจัดทำเป็นเอกสารประกอบกิจกรรมเสริมสร้าง ทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาโดยการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ทดลองนำร่องเครื่องมือเพื่อ ศึกษาความเป็นไปได้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง บันทึกสภาพกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนว จิตตปัญญาวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุป แก้ไขปรับปรุงเอกสารฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแบบแผนการทดลอง (One Group Pretest-Posttest design) เครื่องมือได้แก่ ชุดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษา และแบบประเมินทักษะชีวิต กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลห้วยโป่ง ทุกระดับชั้นที่ สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 30 คน ดำเนินการทดลองและประเมินทักษะชีวิตของกลุ่มตัวอย่างก่อนและ หลังการทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้ว เปรียบเทียบกับเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนว จิตตปัญญาศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยตำบลห้วยโป่ง 30 คน หลังเสร็จสิ้นการทดลอง เครื่องมือได้แก่แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการวิเคราะห์โครงการ/กิจกรรม 18 โครงการ/กิจกรรม พบว่ากิจกรรมที่จัดแต่ละกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตไม่ครบทั้ง 4 ด้าน มีบางโครงการจัดเพื่อเสริมสร้างทักษะ ชีวิต 2-3 ด้าน ทักษะชีวิตที่กิจกรรมจัดให้มีการเสริมสร้างได้แก่ ทักษะชีวิตด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาได้แก่ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง คิดเป็นร้อยละ 88.88 ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 27.77 ด้านจัดการอารมณ์และ

ความเครียด คิดเป็นร้อยละ 5.55 ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่าครูผู้สอนขาดทักษะการจัดการจัดกิจกรรม ต้องการมีชุดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน

2. ผลการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากการพิจารณาองค์ประกอบทักษะชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตัวเองและผู้อื่น ด้านที่ 2 การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านที่ 3 การจัดการอารมณ์และความเครียด ด้านที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต บนหลักการแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษา 7 หลักการ คือ 1) หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ 2) หลักความรักความเมตตา 3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ 4) หลักการเผชิญหน้า 5) หลักความต่อเนื่อง 6) หลักพันธะสัญญา 7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาประกอบด้วยสาระ 4 โมดูล 13 กิจกรรม

3. ผลการศึกษาการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ตาราง 1 การเปรียบเทียบทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษา

รายการ	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม		หลังเข้าร่วมกิจกรรม		t	p
	$\bar{x}$	ระดับ	$\bar{x}$	ระดับ		
1. ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง	3.71	มาก	4.60	มากที่สุด	-14.45*	.000
2. ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา	3.67	มาก	4.52	มากที่สุด	-12.59*	.000
3. ด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด	3.73	มาก	4.51	มากที่สุด	-15.20*	.000
4. ด้านสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.90	มาก	4.52	มากที่สุด	-10.00*	.000
รวมทุกด้าน	3.75	มาก	4.54	มากที่สุด	-17.97*	.000

*p < 0.05

จากตาราง 1 พบว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมฯ นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (*p < 0.05) ทั้ง 4 ด้าน และในภาพรวม

ผลการสะท้อนคิดจากการได้เข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แยกตามโมดูล พบว่า

โมดูลที่ 1 เรียนรู้ทักษะชีวิต พบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น โดยก่อนเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาไม่ทราบว่าทักษะชีวิตเป็นอย่างไร เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมจึงเกิดความรู้และเข้าใจถึงความหมายและความสำคัญของทักษะชีวิต จากกรณีศึกษาที่วิทยากรได้ให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้กับนักศึกษา ดังคำข้อความในการเขียนตอบของนักศึกษาที่กล่าวว่า “รู้ว่าการมีเพื่อนมีความสำคัญ” “ตัวเราเองสามารถทำประโยชน์ได้” “เราตั้งใจเย็นๆ จึงจะเลี้ยงลูกได้ดี” เป็นต้น นักศึกษาไม่รู้สึกริแค้น ได้ปลดปล่อยความกังวล วิทยากรมีความรู้ มีความเป็นกันเองทำให้รู้สึกดี

โมดูลที่ 2 ถักถอมมิตรร่วมอุดมการณ์ พบว่า กิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ มองเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ทำให้ได้ทราบความรู้สึกนึกคิดแต่ละคน เมื่อเข้าใจ จึงเกิดการยอมรับในตัวตน ใจเย็นขึ้น เห็นใจผู้อื่น และจากกิจกรรมที่ต้องจดจำชื่อเพื่อนแต่ละคน ทำให้มีเพื่อนมากขึ้น กล้าพูด กล้าท้าทายกัน

โมดูลที่ 3 สืบสานสังคมไทย พบว่านักศึกษาระหนักและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ รักษาภูมิปัญญาไทยมากขึ้น จากการได้ดูคลิปของเศรษฐกิจพอเพียงและการสนทนากลุ่มจากเพื่อนที่มีความสามารถจักสาน กิจกรรมมีความหลากหลาย ได้เรียนรู้สิ่งใหม่เปิดใจที่จะยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และจากการนั่งสมาธิทำให้จิตใจสงบ ร่มเย็นผ่อนคลาย และการเดินป่าตัวนึ่ง ทำให้ร่างกายไม่ปวดเมื่อย รู้จักการดูแลตนเอง การถ่ายทอดความรู้เศรษฐกิจพอเพียง สามารถเข้าใจการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เกิดความรู้สึกลอยลื่นนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

โมดูลที่ 4 ใส่ใจงานสู่ปฏิบัติ พบว่านักศึกษามีความสุขในการทำงาน มีความรักความสามัคคีกันจากการได้แบ่งกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการวางแผนนำเสนอแผนกิจกรรมพัฒนาชุมชน ผู้ร่วมกิจกรรมได้สร้างผลงานเกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน เห็นใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวจิตตปัญญาศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวจิตตปัญญาศึกษา (n = 30)

ที่	ความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ทักษะชีวิต			
1.1	กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.36	.61	มาก
1.2	ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.56	.50	มากที่สุด
1.3	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.30	.75	มาก
1.4	สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.70	.47	มากที่สุด
1.5	ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.73	.45	มากที่สุด
	รวมกิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ทักษะชีวิต	4.53	.19	มากที่สุด

ที่	ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
2	กิจกรรมที่ 2 จำกัดได้ไหม			
	2.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	3.73	.74	มาก
	2.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.36	.61	มาก
	2.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.73	.45	มากที่สุด
	2.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.16	.70	มาก
	2.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.60	.50	มากที่สุด
	รวมกิจกรรมที่ 2 จำกัดได้ไหม	4.32	.39	มาก
3	กิจกรรมที่ 3 Common Ground			
	3.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.30	.70	มาก
	3.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.40	.72	มาก
	3.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.46	.63	มาก
	3.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.40	.72	มาก
	3.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.36	.67	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 3 common ground	4.39	.06	มาก
4	กิจกรรมที่ 4 สายธารแห่งชีวิต			
	4.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.03	.72	มาก
	4.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.30	.70	มาก
	4.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.56	.57	มากที่สุด
	4.3 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.23	.73	มาก
	4.4 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.40	.72	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 4 สายธารแห่งชีวิต	4.31	.20	มาก
5	กิจกรรมที่ 5 แนวคิดชีวิตพอเพียง			
	5.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.06	.69	มาก
	5.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.23	.73	มาก
	5.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.23	.77	มาก
	5.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	3.90	.76	มาก
	5.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.03	.72	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 5 แนวคิดชีวิตพอเพียง	4.09	.14	มาก
6	กิจกรรมที่ 6 วิถีชีวิตที่เรียบง่าย			
	6.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.10	.76	มาก
	6.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.20	.76	มาก
	6.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	3.70	.79	มาก
	6.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	3.86	.78	มาก

ที่	ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
	6.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.83	.46	มากที่สุด
	รวมกิจกรรมที่ 6 วิธีชีวิตที่เรียบง่าย	4.14	.43	มาก
7	กิจกรรมที่ 7 การพึ่งพาตนเอง			
	7.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.20	.76	มาก
	7.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.06	.78	มาก
	7.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.16	.79	มาก
	7.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	3.80	.76	มาก
	7.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.03	.76	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 7 การพึ่งพาตนเอง	4.05	.16	มาก
8	กิจกรรมที่ 8 แก่นแท้ของชีวิต			
	8.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.46	.78	มาก
	8.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.03	.72	มาก
	8.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	3.83	.79	มาก
	8.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.50	.78	มาก
	8.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	3.96	.76	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 8 แก่นแท้ของชีวิต	4.16	.03	มาก
9	กิจกรรมที่ 9 ผู้นำสี่ทิศ			
	9.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.16	.79	มาก
	9.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	3.80	.71	มาก
	9.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.00	.79	มาก
	9.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	3.76	.63	มาก
	9.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.66	.66	มากที่สุด
	รวมกิจกรรมที่ 9 ผู้นำสี่ทิศ	4.08	.37	มาก
10	กิจกรรมที่ 10 ร่วมแรง ร่วมใจ			
	10.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	3.90	.76	มาก
	10.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.03	.76	มาก
	10.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.10	.76	มาก
	10.4 สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.20	.76	มาก
	10.5 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	3.70	.79	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 10 ร่วมแรง ร่วมใจ	3.99	.19	มาก
11	กิจกรรมที่ 11 คลี่คลายปัญหา			
	11.1 กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	3.86	.78	มาก
	11.2 ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.83	.46	มากที่สุด

ที่	ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
11.3	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.26	.69	มาก
11.4	สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.50	.63	มาก
11.5	ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.30	.65	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 11 คลี่คลายปัญหา	4.35	.35	มาก
12	กิจกรรมที่ 12 วางแผนการพัฒนาดตนเอง / พัฒนางานและสังคม			
12.1	กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.43	.63	มาก
12.2	ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.36	.61	มาก
12.3	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.16	.53	มาก
12.4	สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.50	.63	มาก
12.5	ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.36	.61	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 12 วางแผนการพัฒนาดตนเอง / พัฒนางานและสังคม	4.37	.12	มาก
13	กิจกรรมที่ 13 การทำกิจกรรมจิตอาสา			
13.1	กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสม	4.33	.71	มาก
13.2	ความเหมาะสมของระยะเวลา	4.50	.57	มาก
13.3	ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความกระชับ/ต่อเนื่อง	4.36	.56	มาก
13.4	สื่อ อุปกรณ์มีความเหมาะสม	4.40	.67	มาก
13.5	ประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้านทักษะชีวิต	4.40	.67	มาก
	รวมกิจกรรมที่ 13 การทำกิจกรรมจิตอาสา	4.40	.06	มาก
	รวมทุกกิจกรรม	4.24	.14	มาก

จากตาราง 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวจิตตปัญญาศึกษาใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) มี 1 กิจกรรมที่นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือ กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ทักษะชีวิต

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผลการศึกษาสภาพในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า

1.1 สภาพในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าส่วนใหญ่ในการจัดโครงการเสริมสร้างทักษะชีวิตเน้นการพัฒนาด้านสัมพันธภาพที่

ติดกับผู้อื่น โดยทุกกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านนี้ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนทักษะชีวิตที่ได้รับการส่งเสริมน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด คิดเป็นร้อยละ 5.55

1.2 ปัญหาในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่านักศึกษา ยังไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมโดยการเชื่อมโยงการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และครูผู้สอนยังขาดทักษะการจัดกิจกรรม มีความต้องการตัวอย่างกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมต่อไป

2. ผลการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญหาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญหาศึกษาที่สร้างขึ้น จำนวน 13 กิจกรรม ผลการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือและแผนกิจกรรมพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการทดลองนำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติ พบว่ากิจกรรมสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

3. ผลการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญหาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่านักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีคะแนนทักษะชีวิตเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

4. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญหาศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า ทักษะชีวิตที่ได้รับการส่งเสริมในกิจกรรม/โครงการ น้อยที่สุดคือทักษะชีวิตด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด ปัญหาที่พบในการจัดกิจกรรมคือครูผู้สอนยังขาดทักษะการจัดกิจกรรม มีความต้องการตัวอย่างกิจกรรม หรือชุดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครู กศน. ตำบล มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการในแต่ละศูนย์ ครูต้องทำหน้าที่ทุกอย่างที่เป็นงานวิชาการและงานอื่นๆ จึงอาจมีผลกระทบต่อเวลาในการวิเคราะห์และจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมทักษะชีวิตที่ต้องการได้

2. ผลการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่ากิจกรรมที่พัฒนาขึ้น 13 กิจกรรม ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือและแผนกิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และผลการทดลองนำร่องเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ พบว่าดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยเป็นบุคลากรสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นเวลานาน มีความเข้าใจบริบทของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นอย่างดี รวมถึงศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาเอกสารความรู้ที่เกี่ยวข้องและเข้ารับการอบรมเรื่องจิตตปัญญาศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหิดลด้วยตนเอง จนเข้าใจหลักการและกระบวนการของจิตตปัญญาศึกษาอย่างลึกซึ้ง เมื่อพัฒนาชุดกิจกรรมก็ได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษามาโดยตลอด จึงทำให้ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมออกมาดีอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับทศนา แหมณี (2548: 219-222) ได้กล่าวถึงการพัฒนากิจกรรมที่ดีว่าควรมีแนวคิดที่ยึดถือ 5 ประการ คือ 1) หลักการที่ดีเป็นตัวชี้้นกำหนดจุดประสงค์ /เนื้อหา/กิจกรรมและขั้นตอน

2) จุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้รวมถึงความคาดหวังที่ต้องการ 3) สารและกระบวนการเป็นส่วนที่รวมถึงเนื้อหา 4) กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นส่วนที่ระบุถึงวิธีการปฏิบัติในขั้นตอนต่างๆ

3. ผลการใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรมนั้น มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน พัฒนาขึ้นตามหลักการมีแนวการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน การพัฒนากิจกรรมที่สร้างขึ้น เริ่มจากการใช้ 3 ขั้นตอน ส.ส.บ. ค.ใคร่ครวญ ส.สรุปและสะท้อนคิด ทุกครั้งที่ทำแต่ละกิจกรรม (เดือนใจ เกียวซี, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสลักจิต ตรีธเนโอภาส (2559: 125-128) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาที่สร้างมีลักษณะเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความตระหนักรู้ ขั้นน้อมใจสู่การพัฒนา ขั้นมุ่งหน้าลงมือปฏิบัติ และขั้นเกิดผลชัดเจนปัญญา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก และสอดคล้องกับธนา นิลชัยโกวิทย์ (2551: 10) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นพัฒนาด้านในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้งเพื่อให้เกิดปัญญาที่เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง โดยผ่านวิธีปฏิบัติแนวคิดปัญญาศึกษาในรูปแบบต่างๆ

4. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดปัญญาศึกษาของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักศึกษาได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งฟังบรรยาย ดูคลิปของกรณีศึกษา รวมถึงได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง จึงเกิดความสุขสนุกสนาน และมีความพึงพอใจในกิจกรรม ดังผลสะท้อนคิดของนักศึกษาที่กล่าวว่า “กิจกรรมไม่น่าเบื่อ ตื่นตัวตลอดเวลาเลย” และ “อยากให้ออกกิจกรรมเช่นนี้อีกบ่อยๆ” เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวันทนี นามสวัสดิ์ (2556: 137-157) ที่ได้ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ทำให้การเรียนการสอนง่ายขึ้นและส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการสอนมากขึ้นกว่าการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบปกติในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญพิสุทธิ์ ใจสนิท (2553: 169-170) วิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาในรายวิชาการคิดอย่างครบวงจรเพื่อการปฏิบัติงานของนักศึกษาครุศาสตร์ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดทำให้นักศึกษารู้จักตนเองมากขึ้น มีสติ รู้ตัว คิดก่อนที่จะลงมือทำ มีการตัดสินใจถูกต้องมากขึ้น สามารถคิดอย่างเป็นระบบ มีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนาตนเองมากขึ้น สามารถเปิดใจยอมรับผู้อื่น เข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคม และเห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่นมีวิจรรย์ญาณเพิ่มสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษาไปใช้ในสถานศึกษา ต้องสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้บริหารและครูผู้สอนได้เล็งเห็นความสำคัญและสนับสนุนในกระบวนการ สถานที และสื่อต่างๆ
2. วิทยากรในการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิตตามแนวคิดตปัญญาศึกษา ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมฯ หรือต้องเป็นผู้ได้รับการฝึกฝนเรียนรู้มาเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะการพัฒนาตนเอง สังคมชุมชนของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ควรมีการวิจัยที่ใช้หลักการจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนสอนของครูในกลุ่มสาระวิชาอื่น

เอกสารอ้างอิง

- เตือนใจ เกียวซี. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการสอนรายวิชาความเป็นครูและการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ทิตนา แวมณี. (2548). ศาสตร์และการสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนา นิลชัยโกวิท. (2551). จิตตปัญญาศึกษากับการจัดการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- เพ็ญพิสุทธิ์ ใจสนิท. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดตปัญญาศึกษา. เชียงราย: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2558). ยุทธศาสตร์จุดเน้นการดำเนินงานปีงบประมาณ 2558. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- สลักจิต ตรีณโณภาส. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดตปัญญาศึกษา สำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนร่วม. พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2. (2545). การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วันทนีย์ นามสวัสดิ์. (2556). ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.